

Svar på REMISS Dnr 2015/08551: Livsmedelsverkets förslag om anpassning till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 609/2013

Bakgrund och generella synpunkter från Arbetsgruppen avseende Branschriktlinjer för allergi och annan överkänslighet.

Man ska kunna sig trygg när man handlar mat också om man är allergisk mot nötter, har celiaki eller är laktosintolerant! Det är därför med stor förvåning vi ser att Livsmedelsverket vill dra ner på en verksamhet som bidrar till säkrare livsmedel för allergiker, genom att föreslå att man inte ska anmäla produkter som är fria från allergener.

Livsmedelsverket och samtliga svenska intressenter har sedan många år på olika sätt arbetat med att få till stånd en bra lagstiftning för allergiker. Det har bl a starkt bidragit till att EUs regler ändrades 2005 så att alla allergener ska anges i ingrediensförteckningen på vanliga livsmedel. Vi har också ett unikt samarbete när det gäller "kan innehålla spår av"-märkning, som det sedan 2005 finns branschriktlinjer för. För "fri från"-produkter finns sedan många år ett välfungerande system med anmälningsförfarande till Livsmedelsverket.

Idag ser vi god information, ett större utbud av produkter att välja bland och ett väl fungerande system. Möjligheten att märka med garanterat fria från ger en trygghet till berörda konsumenter och är en viktig del av lagstiftningen för allergiker. Det ger bättre kontroll, säkrare produkter och förhindrar att oseriösa produkter kommer ut på marknaden. Det innebär en ökad risk om man tar bort anmälningsförfarandet.

Livsmedelsverkets förslag att försämra kontrollen av produkter som märks fri från är att ta ett steg tillbaka i arbetet med trygg och säker mat. Det bör i detta sammanhang nämnas att en del av de livsmedels som säljs i Sverige med märkningen "Fri från" en allergen produceras i andra av EUs medlemsstater. När varumärkesägaren är svensk (kan en importör vara från utanför EU, ICA, Axfood; Coop, etc) anmäls dessa produkter enligt nuvarande ordning. Det är viktigt att uppföljningen av dessa och alla andra införda livsmedelprodukter med "Fri från" information sker på ett bra sätt.

Anmälningsplikten och det särskilda fokus som skapas hos inspektörerna på fri-från-produkterna bidrar i praktiken till ökad säkerhet för konsumenterna. När ett företag fyller i hela anmälan gör detta också att företaget samtidigt uppmärksammas på viktiga aspekter. Detta leder till en sorts självsanering, d v s att företaget endast fyller i anmälan om de känner att de har full koll på produktionen. Handelskedjorna visar dessutom att de lätt kan stoppa oseriösa produkter om inte företagen kan visa att produkten är anmäld. Detta leder till att oseriösa produkter inte kommer ut på marknaden.

Livsmedelsverkets huvuduppdrag som central expert- och kontrollmyndighet är att ingen ska bli lurad om vad maten innehåller, att maten ska vara säker, att främja bra matvanor och att arbeta i konsumenternas intresse. Under 2014 la Livsmedelsverket ner 737 arbetstimmar på fri från-arbetet, det motsvarar mindre än en halvtidstjänst. En liten del av verksamheten på en myndighet med 500 anställda. Men med stor nytta. Att antalet produkter ökar borde Livsmedelsverket se som en stor fördel, så länge säkerheten bibehålls.

Livsmedelsverket motiverar förslaget om att verket skulle välja att ta bort anmälningsförfarandet med att det är "resurskrävande och inte ändamålsenligt". Men istället för att ta bort ett tryggt system för allergiker hoppas vi att Livsmedelsverket kan undersöka hur de kan digitalisera anmälningsförfarandet för att göra detta effektivare. Redan idag ska ett företag kunna visa upp sin anmälan, och vid behov bör en anmälan kunna hittas i Livsmedelsverkets diarium. Om förfarandet framöver skulle digitaliseras skulle det kunna bli mycket enklare att söka bland anmälningar. Att digitalisera bör kunna ske inom ramen för det nya regeringsuppdraget att i samarbete med Jordbruksverket främja en digital förnyelse genom att tillgängliggöra information i livsmedelskedjan. Att avgiftsbelägga anmälningar skulle däremot kunna hindra bl a småföretag att komma ut

på marknaden och skulle kunna göra produkter dyrare. Dessutom skulle själva hanteringen av avgifter kräva resurser av verket.

Vi uppmanar därför Livsmedelsverket att inte gå vidare med förslaget. För att alla konsumenter ska kunna känna sig trygga när de handlar mat.

Specifika synpunkter på remissförslaget från Arbetsgruppen avseende Branschriktlinjer för allergi och annan överkänslighet (fortsättningsvis kallad "gruppen").

1.2 Begreppet sär-när försvinner

FSG-förordningen kommer att ersätta gällande EU-regler för livsmedel för särskilda näringsinnehåll. Här kan vi inte direkt ha synpunkter i denna remiss när det gäller ett beslut i EU.

Regler för livsmedel som är lämpliga för personer med glutenintolerans (EU nr 41/2009) ersätts med informationsförordningen EU nr 1169/2011 under vilken genomförande förordning EU nr 828/2014 har antagits. Regler för "laktosfri" ska så småningom också antas under informationsförordningen. **Inga EU-gemensamma regler för andra "fri från"-livsmedel förutses. Gruppen anser inte att frånvaron av EU-gemensamma regler är orsak att ta bort anmälningsförfarandet för "fri från"-produkter.**

1.4.6 Glutenfria, laktosfria och andra "fri från"-livsmedel

Man ska ta hänsyn till livsmedel som påstås vara glutenfria, laktosfria och andra "fri från"-livsmedel. Dessa påståenden får fortsatt göras under samma förutsättningar som under nuvarande sär-när-lagstiftning, **med undantag för anmälningskravet. Gruppen undrar varför undantag ska göras för anmälningskravet, då behovet för detta snarare har ökat. Därför bör förfarandet inte tas bort utan snarare effektiviseras.**

7. Konsekvensutredning enligt förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

De förtydliganden som görs i SLVFS 1997:27 och LIVSFS 2008:2 är rent redaktionella och medför ingen ändring i sak.

Följande ändringar har emellertid ett visst nationellt förhandlingsutrymme.

1. Avskaffandet av anmälningssystemet för livsmedel som märks med "fri från" ett antal allergener.

Konsekvensutredningen kommer fokusera på att anmälningssystemet för vissa livsmedel med "fri från"-påståenden föreslås upphävas, det är således en avreglering. Gruppen har svårt att förstå argumenten för en avreglering av anmälningsförfarandet för "fri från"-produkter, utan anser att det snarare bör stärkas upp och effektiviseras.

7.2 Vilka alternativa lösningar...

Branschen har i kontakt med Livsmedelsverket uttryckt önskemål om att behålla anmälningssystemet för "fri från"-livsmedel. Detta bland annat då det ses som en kvalitetssäkring i leverantörsleden. Även intresseorganisationer (konsument- och allergiföreningar) vill av samma anledning ha kvar anmälningssystemet. Bra att Livsmedelsverket tar till sig att både branschen och intresseorganisationer vill ha kvar anmälningssystemet. Det är ett starkt argument till att behålla systemet. Branschen och intresseorganisationer (här representerade av gruppen) är eniga om att det behövs och att det bör behållas på Livsmedelsverket.

Många kontrollmyndigheter är positiva till anmälningssystemet då de tidigt blir uppmärksammade på nya produkter på marknaden vilket underlättar deras kontroll. Gruppen uppfattar det som att kommuner som fungerar som kontrollmyndigheter är beroende av systemet för att effektivt kunna upptäcka nya produkter med märkningen "fri från". Det behövs också ett nationellt system där det går att få överblick över vilka produkter med märkningen "fri från" som finns i landet (t ex en lista). Detta har både branschen och intresseorganisationer nytta av. Uppdateringen av den listan kan ske digitalt om ett smidigt system för detta upprättas. Gruppen vill gärna hjälpa Livsmedelsverket att hitta ett system som skulle fungera bra för alla intressenter. I ett sådant system skulle sedan med jämna mellanrum stickprov kunna göras för att kontrollera att produkter som finns uppfyller kraven på att vara fri från allergenet. Detta kan skötas av ansvarig kontrollmyndighet (oftast kommuner).

Anmälningssystemet i sig ska inte påverka säkerheten hos produkterna. Gruppen bedömer att detta inte stämmer. Säkerheten hos produkterna kommer att sjunka då ett uteblivet anmälningssystem kommer dels att ställa lägre krav på seriösa producenter för att använda märkningen, dels ge utrymme för oseriösa företag att använda märkningen utan att ha tillräckligt bra kunskap och rutiner för att kunna stå för den. Gruppens uppfattning är att detta kan vara farligt för konsumenter med allergi- eller överkänslighet för allergen som utmärks som "fri från" på en produkt.

Vid en avvägning har Livsmedelsverket emellertid funnit att fördelarna med ett anmälningssystemet inte överväger den administrativa börda som systemet medför. Gruppen undrar här hur denna avvägning ser ut och om det går att få ta del av den? Vad har SLV lagt i vågskålen fördelar och hur ställs det mot den administrativa bördan i andra vågskålen.

7.5 Uppgifter om...

Att behålla anmälningssystemet som idag inte är ändamålsenligt och bygga upp ett effektivare anmälnings- och ärendehanteringssystem skulle medföra kostnader som Livsmedelsverket skulle behöva finansiera genom att ta ut avgifter från företagen när de anmäler produkter. Gruppen har diskuterat att erbjuda sig att hjälpa Livsmedelsverket i processen att ta fram ett sådant nytt system. Här anser branschen att detta förfarande kan avsevärt effektiviseras genom att göra systemet till största delen digitalt, och endast lägga på Livsmedelsverket att sköta systemet samt att vid behov göra stickkontroller (eller om kommunerna kan göra det) precis som i övriga livsmedelskontrollen. Totalt skulle då enligt gruppens bedömning funktionen med anmälnings- och ärendehantering för "fri från"-produkter innebära en lägre kostnad för Livsmedelsverket per år än som nu är fallet. Gruppen bedömer att det är Livsmedelsverket som måste hålla i detta system nationellt för att det ska fungera. Gruppen erbjuder sig vidare att bistå Livsmedelsverket i denna process, därför att det kommer att gynna hela branschen liksom konsumenterna av dessa produkter.

Livsmedelsverket menar att förslaget innebär en möjlighet att använda de resurser som tas till att handlägga anmälningsärendena till att istället få tid till att kunna stödja företag och kontrollen (f a kommunerna). Detta är förvisso ett giltigt argument, men gruppen anser att anmälningsförfarandet är fel område att ta resurser från.

Slutliga synpunkter från Arbetsgruppen avseende Branschriktlinjer för allergi och annan överkänslighet (kallad gruppen).

Livsmedelsverket har regeringsuppdraget att garantera säkra livsmedel för alla konsumenter. Med detta förslag så finns det en stor risk för att inte samma möda läggs på att garantera att produkterna som märks "fri från" verkligen är fria från allergenen. Alternativt så kommer seriösa producenter att välja att märka färre produkter med fri från då märkningen inte kommer att ha samma höga garanti längre. Det skulle försämra för konsumenter med allergier och överkänslighet för mat vilket Astma- och Allergiförbundet och Svenska Celiakiförbundet starkt motsätter sig. Uppfattningen är snarare att fler produkter med märkningen

"fri från" behöver komma ut på marknaden och att dessa ska vara reglerade på ett bra sätt så att konsumenterna kan lita på märkningen. I annat fall finns risk för att oseriösa producenter kommer att märka produkter med "fri från" utan att ha tillräcklig kunskap för att kunna garantera det. Risken för svåra allergiska reaktioner eller sjukdomssymtom kan då komma att öka.

Livsmedelsverket har dessutom regeringsuppdraget **rätt information om produkter**. Här har gruppen samma åsikter som i ovanstående stycke och vill istället föreslå en skärpt reglering av märkningen "Fri från" för att garantera konsumenter rätt information på produkterna.

Gruppen befärar dessutom att förslaget om att avreglera "Fri från"-anmälningsförfarandet kan leda till sämre matvanor för konsumenter med allergi- och överkänslighet för livsmedel (Livsmedelsverkets regeringsuppdrag att jobba för **bättre matvanor för alla** kommer då inte att uppfyllas). Detta pga den troliga utvecklingen med färre seriösa produkter med märkningen och fler oseriösa produkter med märkningen, varför patientorganisationerna inte längre kommer att kunna rekommendera dessa produkter till sina medlemmar.

Tills sist har ett nytt regeringsuppdrag , **Digitalt först – för en smartare livsmedelskedja**, gått ut till Jordbruksverket, vilket även borde gälla Livsmedelsverkets arbete mot hela livsmedelskedjan. Gruppen föreslår därför att Livsmedelsverket ser över om en digitalisering av anmälningsförfarandet och reglering av märkningen kan genomföras som ett led i detta regeringsuppdrag som ska förbättra för hela livsmedelskedjan.

Remissvar och samtal

Slutligen ber gruppen om ett samtal med livsmedelsverkets GD Annica Sohlström kring inlämnat remissvar för att reda ut eventuella oklarheter samt för att försöka nå ett samförstånd i frågan som remissvaret avser.

Representanter för Arbetsgruppen avseende Branschriktlinjer för allergi och annan överkänslighet ber att få komma till Livsmedelsverket under maj 2016, innan definitivt beslut tas av Livsmedelsverket i frågan, för diskussion kring detta.

Arbetsgruppen avseende Branschriktlinjer för allergi och annan överkänslighet, Stockholm 2016-04-25

Rikard Åsgård, **Astma- och Allergiförbundet**, remissvarskontaktperson, rikard.asgard@astmaoallergiforbundet.se

Anna Maria Schröder, **Svenska Celiakiförbundet**

Ulrika Ehrhardt, **Livsmedelsföretagen**

Mona L Orheden, **Svensk Dagligvaruhandel**

Sara Sundquist, **Visita**

Anders Nilsson, **LRQA**